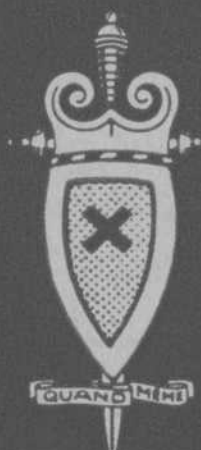

BR 1007

DE SLUITPOST DER MANNHEIMER-AFFAIRE

WAARSCHUWING VAN DEN RAAD VAN BESTUUR
DER NATIONALE UNIE

JHR. R. GROENINX VAN ZOELN

UITGEVERS M.J.
DE AMSTERDAMSCH E KEURKAMER
AMSTERDAM

SECRETARIAATSADRES
DER NATIONALE UNIE
POSTBUS 95 DEN HAAG

prys 40 ct.

108

„N'est besoin d'espérer pour
entreprendre ni de réussir
pour persévérer”

"Het is een heel mooi boek
en het is ook heel goed
voor de klas."

VOORREDE.

Nederland is een land van rust, ook in crisistijd. Ongetwijfeld heeft zulks een zeer gunstige zijde, doch goede eigenschappen kunnen door overdrijving tot een euvel worden; rust ontaard in roereloosheid, brengt achteruitgang te weeg — een zoodanig verloop bedreigt o.i. het régime Colijn.

Het huidig kabinet heeft ten aanzien van de crisis gehandeld als gold het een lastige periode te overbruggen. Uitzonderingsmaatregelen kwamen tot stand, die bestemd waren om, na terugkeer van normale omstandigheden, zoo spoedig mogelijk te verdwijnen — men gaf zich klaarblijkelijk geen rekenschap van het bestaan eener diepere ontwrichting en van de noodzaak deze planmatig te bestrijden. Zodoende is Nederland steeds achter de feiten blijven aanloopen, met het gevolg, dat ons land, in scherpe tegenstelling met Engeland en de Scandinavische staten, *thans de tweede phase der crisis ingaat zonder het versterkend respijt eener tusschentijdsche opleving te hebben gekend.*

Ondanks alle optimistische berichten vormt ons land nog steeds een eiland van werkeloosheid. Indien bepaalde, internationaal geörienteerde bedrijven ten gevolge van de kapitaalsafschrijving der devaluatie hun levenskracht terugvonden, de talloze marginale bedrijven, waarin naamloos velen hun bestemming vinden, zijn kwijnend gebleven — afgestorven of het sterven nabij.

Het wil ons voorkomen, dat deze uitzonderlijk ongunstige toestand niet alleen moet worden toegeschreven aan de mislukking der aanpassingspolitiek doch tevens aan de omstandigheid, dat het kabinet Colijn deze mislukte politiek *na de intreding der devaluatie heeft voortgezet.*

Het hier volgend opstel zoekt deze stelling toe te lichten. Tevens wordt uiteengezet waarom o.i. West-Europa en Nederland in het bijzonder, nieuwe, ernstige moeilijkheden te wachten staan. Onder deze omstandigheden ware o.i. continuatie van het régime Colijn een te zware beproeving van 's lands weerstandsvermogen. Zoozeer zijn wij hiervan over-

tuigd, dat wij in de bijlage van dit geschrift nogmaals de aandacht vestigen op een diepte-punt dat de huidige regering in het verleden bereikte: *de onopgehelderde Mannheimer-affaire*.

De Nationale Unie heeft steeds vooropgesteld, dat haars inziens deze, in den volsten zin des woords miserabele geschiedenis, de integriteit van den minister-president en zijne collega's niet in het geding bracht — aan de hand der stukken kan zij bewijzen, dat harerzijds geen middelen onbeproefd werden gelaten om de regering te waarschuwen, opdat een zoo duistere zaak tijdig en zonder opzien in het reine had kunnen komen. Deze mildheid in de beoordeeling des persoons verzacht echter geenszins den blaam die den staatsman treft — integendeel! De geschiedenis schaft menig voorbeeld van lieden, die zichzelf verriikten en zich desniettemin bekwame heerschers toonden, doch een minister die een zedeloos en hem als zoodanig bekend avonturier in de geheimste beraadslagingen der overheid betreft, wjl men, zonder diens steun geen kans ziet den wagen in het — overigens verkeerde — spoor te houden, op een zoodanig man valt geen waarachtige staat te maken.

Het verkeerde spoor! Helaas wij hebben het nooit verlaten, noch vóór, noch na de devaluatie. Het onwezenlijk karakter van het gevoerd beleid, dat in economisch opzicht de liberale lijn zocht, teneinde aan een crisis der liberale economie het hoofd te kunnen bieden, heeft destijds aan Mannheimer *cum suis* de deur der raadkameren geopend. Zonder diens „steun” aan den staat verleend, een steun, waarvan Mr. Trip in het naturalisatie-dossier met nadrukkelijken dank gewaagt, ware wellicht de regering eerder gevallen en zou de zoo noodzakelijke ommekeer niet tot September 1936 zijn uitgesteld. Thans kwam deze louter door den drang der omstandigheden tot stand en bleef de koers die der gebleven regering:

De sluitpost der Mannheimer-affaire, het verlies *ad* veertig millioen gulden, dat Nederland op het aan Duitschland verstrekt crediet te lijden heeft, wordt in de bijlage nader toegelicht. Aan deze *déconfiture* ontleenden wij den naam van dit geschrift, daar zij ons symbolisch voorkomt voor de grootere teleurstellingen, die Nederland wachten in de komende wetgevende periode, indien de affaire op den ouden voet wordt voortgezet.

DE GOUDWAAN BLIJFT DE DEVALUATIE- POLITIEK DER REGEERING BEHEERSCHEN.

Toen voor de laatste maal in het parlement op tijdige devaluatie van den gulden werd aangedrongen, gaf Dr. Colijn ten antwoord, dat een dergelijke operatie niet verwacht kan worden van een chirurg, die geen vertrouwen in haar uitslag had en dat derhalve, zoo men hiertoe wilde overgaan, naar een anderen heelmeester moest worden uitgezien.

Zes maanden later werd deze beslissing aan Nederland *afgedwongen*. Wij bezigen dezen term met opzet, daar het ons bekend is, dat de Minister-president het eerste hem geworden bericht omtrent de devaluatie van de Zwitsersche Bank niet als juist wilde aannemen en dat hij ook na ontvangen bevestiging, aanvankelijk voornemens was den ouden koers te handhaven. Pas in den avond van den bewusten dag gaf Dr. Colijn, na een laatste heftige discussie in den raad van Ministers, zijn standpunt prijs. Zoozeer was de regeering door de feiten verrast, dat men vergat zich telefonisch met Ned. Indië in verbinding te stellen, zoodat zoodat de G.-G. als de president der Indische circulatie-bank, den nieuwen staat van den gulden uit de Aneta-telegrammen moesten vernemen.¹⁾

* * *

Nadat het loslaten van den gouden standaard bekend was geworden, brachten de eerste officieele berichten een ware verhuuchting te weeg. Men vernam, dat het in de bedoeling van de regeering lag de munt voorshands zwevende te laten en een ampelijk van middelen voorzien egalisatie-fonds hierop het toezicht zou houden. De indruk werd gewekt, dat Nederland zich ter elfder ure het Britsche voorbeeld ten nutte zou maken.

Hoe teekende zich dit voorbeeld af? In de Britsche mone-taire politiek moet onderscheid worden gemaakt tusschen een algemeene en een tactische lijn. Het hoofdstreven is geweest een eind te maken aan de ondragelijk geworden spanning tusschen wereldmarkt-prijzen en kosten van levensonderhoud. De tegenstrijdigheid van bank- en nijverheidsbelangen maakte het echter onmogelijk, de kapitaalsafschrijving der devaluatie zoo ver door te voeren, dat bedoelde verhouding weer normaal kon worden. In het eerste stadium heeft men het pond toen zwevende gelaten, met scherpe inacht-

¹⁾ Wij geven deze laatste inlichting op gezag van „Humfeld's Financier". Ook uit een andere serieuze bron gewerd ons een bevestiging, evenzeer echter uit de tweede hand.

neming van de *indices* der goederenmarkten, toen echter de waarde van het artikel goud begon te dalen, haastte men zich het pond voorloopig weer aan het goud vast te haken, teneinde zonder storing van het crediet-wezen tot een automatische vergrooiting der devaluatie te geraken, een verband dat ongetwijfeld weer zal worden opgeheven zoodra de prijsdaling van het goud de grens der nuttigheid zal overschrijden.

Afgezien van deze algemeene gerichtheid heeft de pondbeweging een golvende lijn vertoond, welke door het egalisatie-fonds eerder geaccentueerd dan verzwakt werd. Sinds 1 November 1931 is Londen koper van ponden op laag niveau, verkoper van ponden op hoog niveau geweest. De, soms vrij aanzienlijke afwijkingen brachten den handel geen noemenswaardig nadeel, daar — mits de hoofdlijn goed in het oog werd gehouden — de omvang van het Britsch Imperium den waarborg gaf, dat de wereld-noteering der goederen, ondanks deze afwijkingen, zich in het pond zou blijven uitdrukken.¹⁾ Deze golven mogen bijwijlen voor bijzondere doeleinden zijn uitgelokt, in het algemeen gesproken werden zij in het leven geroepen door den weerslag van schokken, die andere, minder goed geregelde *valuta* te verduren kregen. De afwijkingen werden derhalve teweeg gebracht door tijdelijk optredende oorzaken, die buiten het pond zelve gelegen waren, een omstandigheid, die aan het egalisatie-fonds de gelegenheid gaf gedurende geruimen tijd op de keerpunten geregelde en aanmerkelijke winsten te realiseeren.

De gunstige omstandigheden waaronder de agenten van het Britsch imperium ten deze konden werken waren in het Nederlandsche geval uiteraard niet voorhanden, wel echter stond voor ons de mogelijkheid open om langs indirecten weg deze voordeelen deelachtig te worden door n.l. in 1936 de fout van 1931 te achterhalen en den gulden alsnog aan het pond vast te koppelen. Gegeven de stille controverse tusschen pond en dollar hadde de toetreding eener rijksbevolking van tachtig millioen tot het sterling-blok een zóó welkome prestige-aanwas beduid, dat Londen niet slechts op monetair, maar ook op handelsgebied den weg naar beste kunnen geëffend zou hebben.

Intusschen dient, ook bij de beste bedoelingen, alle wil tot samenwerking van twee kanten te komen. Waarin dan had Nederland's positieve bijdrage moeten bestaan?

¹⁾ Einde 1932 lokte de converteering van Warloan ad circa 20 milliard pond een scherpe daling van het devies uit, welke getrouwelijk door de voornaamste goederen-noteeringen gevolgd werd.

Teneinde deze vraag te beantwoorden, hebben wij ons in de eerste plaats een duidelijke voorstelling te maken van Nederland's economisch-monetairen toestand vóór en na de devaluatie.

Toen na eind 1931 de hier te lande maximaal geworden spanning tusschen wereldmarkt-prijzen en kosten van levensonderhoud een steeds grooter druk op den gulden uitoefende en de regeering niet in staat bleek dezen druk door afdoende aanpassing (deflatie) te verlichten, nam zij haar toevlucht tot expediënten opdat, zij het dan ook *coûte que coûte*, de gouden standaard in stand mocht blijven. Men ging tot halve aanpassing en halve devaluatie over. Eerstbedoelde halfslachtigheid is voldoende bekend — het betrekkelijk worden van den gouden standaard vraagt nadere toelichting.

De beklemming van het bedrijfsleven tusschen een hooggehouden munt en een onvoldoend aangepast loonpeil deed zijn levensvatbaarheid beneden het houdbare dalen. Opdat ineenstorting voorkomen mocht worden, is de regeering toen genoopt geweest langs kunstmatigen weg in deze verspeelde levensvatbaarheid te voorzien. Zodoende echter kwam men langs een binnenlandschen omweg tot de devaluatie, die men op het internationaal plan wenschte te vermijden. De financiering van het bedrijfsleven veroorzaakte n.l. een accijnsdruk, die op circa 224 miljoen 's jaars te schatten is.

Teneinde tot een berekening te geraken van de extra spanning tusschen wereldmarktprijzen en kosten van levensonderhoud die zulks hier te lande veroorzaakte, zullen wij Engeland als vergelijkingsland nemen. Wanneer men de Britsche indexcijfers op goudbasis terugvoert, dan wijst deze vergelijking uit, dat tengevolge van den accijnsdruk de koopkracht van onzen binnenlandschen gulden tot voorziening in het levensonderhoud met $21\frac{1}{2}\%$ en in betrekking tot aanschaffing van eerste levensbehoeften met ruim 35% devalueerde.¹⁾

¹⁾ Berekening op grondslag van Nederlandsche gegevens geeft hier de proef op de som.

Sinds 1914 waren de kosten van het levensonderhoud hier te lande van 100 tot 130 opgelopen. In ditzelfde tijdvak was, volgens het gemiddelde der goederen-indexen, de koopkracht van den gulden op de internationale markt verdubbeld. In werkelijkheid was derhalve de verhouding van groothandels-prijzen en levensonderhoudskosten (aannemende dat deze in 1914 normaal was) van 100 tot 2×130 , dus 260 gestegen.

Wanneer wij de ontwikkeling van dezen toestand onder cijfers brengen zoo vertoont bovenbedoelde spanning de volgende curve:

Verhouding wereld-groothandels-prijzen tot Nederlandsche levensonderhoudskosten sedert 1914:

1914—100	tot 100;	1920—290	tot 220
1925—155	.. 180;	1929—140	.. 170
1930—110	.. 160;	1935—50	.. 130

Percentsgewijs uitgedrukt heeft derhalve bedoelde koopkracht van den binnenlandschen

Thans, na de aan ons land afgedwongen devaluatie en de wijziging der wereldomstandigheden, is het tegendeel waar te nemen.

De (tijdelijke) stijging der goederenprijzen deed opgemelde spanning zeer aanmerkelijk afnemen, anderzijds vergrootte de prijsdaling van het goud-artikel de devaluatie der munten. Twee factoren nu zijn oorzaak geweest, dat de Nederlandse economie door dezen omzwaai dubbel scherp werd beïnvloed: In de eerste plaats de sterk gestegen behoefte aan onze koloniale producten, gepaard aan den onevenredig grooten invloed, die het kleine rijk in Europa hiervan ondervindt; voorts de omstandigheid, dat vele groote ondernemingen in de laatste, onnatuurlijke jaren van den gouden gulden hun winst-saldi in ponden hadden laten staan en thans deden repatriëeren. Dientengevolge maakte reeds twee maanden na de muntverlaging, ondanks massalen aankoop van Amerikaansche effecten, de druk op den gulden plaats voor een sterke neiging tot appreciatie.

Nu eenmaal de zoozeer noodzakelijke kapitaalsafschrijving had plaats gehad, was het uitgesloten, dat men deze door een technische muntappreciatie te niet zou laten doen. Onder deze omstandigheden lag het in de rede, dat de regeering maatregelen zou treffen tot verhooging van den import, teneinde op de wisselmarkt een nivelleerend aanbod van guldens te doen ontstaan. Stijging van den import veronderstelde stijging van het binnenlandsch verbruik. Hiertoe kwamen twee middelen in aanmerking: verhooging der bank- en schatkistpapier-circulatie teneinde het crediet te doen infleeren¹⁾, vervolgens opheffing van den accijnsdruk, teneinde de koopkracht van het binnenlandsch ruilmiddel tegenover den internationalen gulden te doen stijgen. M.a.w. een regeering, die zich voorheen verplicht achtte munt-depreciatie te voorkomen en zich thans genoodzaakt zag munt-appreciatie tegen te

gulden zich ten opzichte van den internationalen gulden op de wereldgoederenmarkt als volgt bewogen:

1914—100 %: 1920—132 %: 1925—86 %
1929— 82 %: 1930— 68 %: 1935—38 %

¹⁾ De ongezonde crediet-inflatie van het tijdvak 1927—1929, welke aan de groote ineenstorting vooraf ging, heeft een zoo schrikkelijke herinnering achtergelaten, dat men er zich geen rekenschap meer van geeft dat het begrip „crediet-inflatie” zoowel een goede als slechte beteekenis kan hebben. Crediet-inflatie kan een reeds overspannen ketel doen springen, zoo goed als zij bij te lagen druk noodzakelijk kan zijn om de machine op gang te brengen. In Amerika ware zij momenteel bereids gevaarlijk, hier te lande is zij alsnog gewenscht.

houden, diende het economisch roer om te gooien en het crisis-apparaat in tegengestelden zin te doen werken.

Bij dit omzetten der machine waren uiteraard de kosten voor de baat uitgegaan, immers een deel der steun-uitkeeringen aan het bedrijfsleven had niet gelijktijdig met de opheffing der accijnzen kunnen worden stopgezet. Eenerzijds echter lagen de middelen om de overgangperiode te overbruggen voor het grijpen ¹⁾, anderzijds had men mogen verwachten, dat, bereids in het eerste stadium, de toeneming van het binnenlandsch verbruiksvermogen zoowel als der uitvoermogelijkheden ²⁾ een snel voortschrijdende liquidatie van het rampspoedige Landbouw-Crisis-Fonds mogelijk zouden hebben gemaakt.

* * *

Verre van in bovenbedoelden zin te handelen is de regeering op den ouden weg blijven voortgaan. *Zij is de appreciatie van den internationalen gulden gaan bestrijden met instandhouding van een crisisapparaat*, bestemd om zijn depreciatie te voorkomen. De logica is hier dermate zoek, dat men tastend naar een verklaring speurt. Deels is deze wellicht te vinden in de omstandigheid dat de muntsplitsing en verbruiksbeperking dienende om in het vorig tijdvak den gulden op overwaardig peil te houden geen onderdeelen van een stelsel vormden en dus ook niet als bewuste voorzieningen beschouwd mogen worden. De accijnsdruk, de achteruitgang van het binnenlandsch verbruik, de abnormale daling van den invoer zijn het onvermijdelijk uitvloeisel geweest van de noodzaak om bij het kunstmatig handhaven van den gouden standaard tot steeds verder om zich heen grijpenden bedrijfssteun over te

¹⁾ Hiertoe ware in aanmerking gekomen onmiddellijke, minimale her-taxatie van den goudvoorraad benevens een straf doorgevoerde bank-belasting ter naasting van een deel der op de wisselportefeuilles behaalde devaluatie-winsten.

Het egalisatie-fonds hadde door uitgifte van schatkist-biljetten van mid-delen voorzien kunnen worden, een voorschot dat, bij aansluiting aan de Britsche methode, zonder verlies af te lossen zou zijn geweest.

²⁾ Veronderstelling van toeneming van uitvoer-mogelijkheden schijnt op het eerste gezicht in strijd met de door ons noodzakelijk geachte verhooging van den invoer. Men moet hierbij echter in aanmerking nemen, dat samenkoppeling van pond en gulden tot een aanmerkelijk gunstiger handelsverdrag met Engeland had kunnen leiden, terwijl opheffing der bestaande binnenlandsche onder-consumptie (de invoer blijft thans in vele gevallen zelfs beneden het peil der toegestane contingenten) wel hoofdzakelijk maar niet uitsluitend in grooter invoer tot uitdrukking zou zijn gekomen.

gaan. Toen nu Nederland, tegen den wil der regeering, van het goud werd afgestooten, stelde deze zich tegenover de nieuw gerezen situatie met dezelfde vooroordeelen en hetzelfde wanbegrip van voorheen: men „had niets geleerd en niets vergeten!” Indien derhalve heelmeeesters „die geen vertrouwen hadden” in de huns ondanks tot stand gekomen operatie, nadien het crisis-apparaat in den ouden zin lieten doorwerken, zoo moet hierin geenerlei opzet gezien worden, die inderdaad aan het boosaardige zou grenzen, doch uitsluitend een gebrek aan doorzicht, alsook een gevolg der ingeroeste gewoonte om de volkshuishouding aan de staats-huishouding ondergeschikt te houden.

Aan de hand van het bovenstaande valt licht te begrijpen, dat de aanvankelijke verheugenis over het „zwevend” laten van den gulden en over de instelling van een egalisatie-fonds voorbarig is geweest. De regeering heeft het zweven van den gulden letterlijk opgevat; men liet den gulden — nadat het ongeluk nu eenmaal had plaats gehad — zijn eigen niveau zoeken en vleide zich met den waan zodoende den heilzamen invloed van „het vrije spel der krachten” tot gelding te brengen, doch de mogelijkheid eener *managed currency*, ten dienste van een bepaalde handels- en crediet-politiek, al dan niet in samenwerking met Engeland — deze mogelijkheid heeft, naar men veilig mag aannemen, zelfs geen oogenblik de heeren Trip en Colijn bezig gehouden. Integendeel, hun phantasie, eenmaal door het goud beheerscht, heeft dit edel metaal nimmer losgelaten. Toen dan ook, nauwelijks twee maanden na de muntverlaging, de technische drang tot appreciatie zich deed gevoelen heeft men, practisch gesproken, den nieuwen gulden opnieuw aan het goud verbonden zonder zich hierbij de bewegingsvrijheid voor te behouden, waarvan het Britsch egalisatie-fonds juist in de laatste maanden een zoo ampel gebruik heeft weten te maken.

Het z.g. „pinnen” van den dollar beteekent niets anders dan dat het Nederlandsch egalisatie-fonds op een bepaald punt een theoretisch onbeperkt aantal dollars koopt om te beletten, dat de gulden verder ten aanzien van den goud-dollar stijgt. Vanzelfsprekend vereischt zulks tegenover een zoo ruim verhandeld devies als het Amerikaansche een navenant groot aanbod van guldens, hetgeen ten gevolge heeft dat, ondanks de fractioneele marge tusschen aankoop en afgifte, het gekozen correctief uitermate kostbaar is en bij geregelde toepassing den staat aanmerkelijke verliezen

berokkent.

Het aantal millioenen welke deze techniek tot op heden gekost heeft blijft vooralsnog geheim, het is echter niet zoozeer de omvang van dit bedrag als wel de verdere financieele consequenties van het stelsel, welke ernstige reden tot ongerustheid geven.

Welke zijn deze consequenties?

Door vastkoppeling aan den dollar werd practisch gesproken de gouden standaard voor den nieuwen gulden hersteld. Evenals weleer geeft zulks, in geval van af- en depreciatie, aanleiding tot goudverschepingen, slechts met dit onderscheid, dat het egalisatie-fonds thans de zeer dure tusschenkomst der open markt betalen moet. De eenzijdige dollar-aankopen tasten uiteraard de gulden-reserve van het fonds telkens aan, waardoor het genoopt wordt de verworven deviezen in goud om te zetten, teneinde met dit goud nieuwen guldenvoorraad bij de Nederlandsche Bank te kunnen betrekken. Dientengevolge is hier te lande een ware goudstroom binnengevloed, waardoor het totaal goud-bezit thans de ongekende hoogte van 1.122 millioen gulden bereikt heeft.¹⁾

Indien op het oogenblik van de devaluatie van den gulden het groote goudbezit der Nederlandsche Bank een troef was, die, mits tijdig uitgespeeld een schitterend te goed had opleverd, tengevolge van de wijziging der monetaire conjunctuur is deze sindsdien zoozeer aangezwollen schat tot een ware bedreiging geworden.

Hoe zit hier de vork in den steel?

De goudschaarschte van de jaren 1920—1931¹⁾ was niet zoozeer toe te schrijven aan een intrinsiek tekort, als wel aan de omstandigheid, dat het Frankrijk van na den oorlog zijn politiek-economische machtspositie door een *corner* in goud zocht te versterken; hoe het zij, deze technische schaarschte

¹⁾ Hoewel ook Engeland een zeer grooten voorraad bezit, wordt deze, relatief gesproken, zeer aanmerkelijk door den Nederlandschen voorraad overtroffen. Ook draagt het Britsche aanhaken der munt aan het goud een ander karakter dan ten onzent het vasthouden aan den dollar. Indien men in Londen een tijdelijk verband met het goud gezocht heeft om verder te kunnen devalueeren zonder met de bankbelangen in strijd te geraken, men heeft niet gearzeld het pond *carément* eenige punten omhoog te zetten, teneinde den ongewenschten goudstroom op Amerika af te leiden. Pas veel later en blijkens den jongsten bankstaat zonder resultaat, is toen ook het Nederlandsch egalisatie-fonds tot een onbeduidende revalorisatie van den gulden overgegaan.

¹⁾ Vanaf 1920 neemt de goud-productie toe, de schaarschte werkt nog in 1935 na.

heeft na 1931 geleidelijk plaats gemaakt voor een overproductie. In het ver verleden heeft ditzelfde euvel soms een verwoestenden invloed gehad. In het achter ons liggend liberaal-economisch tijdvak van zich geregeld uitbreidend voortbrengingsproces en handelsverkeer heeft echter het goud een oppervlakkige, *ausgleichende* rol gespeeld, waarbij storingen door tekort en te veel veroorzaakt ongetwijfeld hinderlijk maar niet uitermate schadelijk zijn geweest.

Hierin is thans verandering gekomen. Sedert het intreden van de structuur-crisis van het kapitalistisch stelsel, tengevolge van het stokken van de wet van vraag en aanbod, ziet men voor het eerst weer massa-beweging van het goud optreden, aanvankelijk met manipulatie-oogmerken, tenslotte als compensatie-factor in het onevenwichtig geworden internationaal goederen-verkeer. Bij de vervulling van laatstgenoemde goud-functie neemt de overproductie van dit artikel een aanmerkelijk ernstiger karakter aan dan destijds, toen het goud een louter technische rol bij de geldrente-arbitrage vervulde.

Dank zij de omstandigheid, dat zoowel het belang der producenten als der staat-afnemers meebrengt het gerezen euvel te maskeeren kunnen de uiterlijke kenteekenen dezer overproductie geruimen tijd verhuld worden. Daar echter de betrokken staten niet tot in het oneindige schatkistbiljetten kunnen uitgeven, d.w.z. schulden kunnen maken, gedekt door boven de waarde aangekocht goud, zullen bedoelde verschijnselen tenslotte in een prijsdaling van het goud uitdrukking moeten vinden, met het gevolg, dat alle munten, die hetzij op goud berusten, hetzij aan het goud zijn vastgekoppeld, een gedwongen revaluatie zullen ondergaan.

Twee wegen staan open om aan de dreigende ontwrichting te ontkomen. Of men slaagt er in Rusland, Zuid-Afrika e.a. op korten termijn tot een vergaande restrictie te brengen, óf de Westersche staten besluiten het goud voorloopig uit de monetaire economie uit te schakelen en tot *managed currency* over te gaan. Wordt een oplossing in deze laatste richting gezocht, zoo staat hier het nadeel tegenover, dat de prijsdaling van het goud op de open markt tot een *Krach* zal leiden en de verliezen op de voorraden der circulatie-banken ongekende afmetingen komen aan te nemen, een vooruitzicht, dat wellicht niet zoo verontrustend als gedwongen revaluatie moge zijn, doch toch allermint als geruststellend kan gelden.

Aan deze benauwende keuze „*between the devil and the*

deep sea" kan slechts door invoering van goud-restrictie ontkomen worden. Nu wil het ongeluk, dat men hiertoe juist bij den duivel te biecht moet — men is n.l. op de medewerking van Rusland aangewezen. Welke zal Stalin's beslissing zijn? Is hij van oordeel, dat de U.R.S.S. beter doet zich de nadeelen eener strenge beperking van de goudproductie te getroosten, teneinde aan het nog grooter bezwaar van onverkoopbaar worden van het goud te ontkomen, zoo is een oplossing mogelijk. Weet daarentegen de *Komintern* hem te overtuigen dit bezwaar op den koop toe te nemen, teneinde het genoeg te smaken het kapitalistisch stelsel een deuk-major te kunnen toebrengen, dan raken de poppen aan het dansen.

De *impasse* waarin het egalisatie-fonds en derhalve onze gansche monetaire situatie zich bevindt heeft bij de leiding van dit orgaan een eigenaardige reactie in het leven geroepen.

Indien het vorig jaarverslag der Nederlandsche Bank de noodzaak der volstreckte aanpassing betoogde en dienaangaand der overheid de wet scheen voor te schrijven — een politieke les, die door een ambtenaar verstrekt, geen geringe verwondering wekte — ditmaal geeft de heer Trip ons gansch ander proza te lezen. Het is één jammerklacht over de kromme sprongen van het zoozeer aanbeden gouden kalf. Breedvoerig worden de moeilijkheden uiteengezet en op haar onoverkomelijkheid gezinspeeld. Tusschen de regels door speurt men diepe verontrusting en aan het slot ziet men in den geest Mr. Trip de handen omhoog heffen:

Ik weet 't niet meer — **Internationale Conferentie!**

Aan zijn verlangen zal intusschen niet voldaan worden. Tusschen Amerika, Engeland en Rusland werd inzake den goudstrijd een voorloopige wapenstilstand gesloten en van een conferentie wil men niets weten. Een ieder blijft voorshands in zijn stellingen en onder deze omstandigheden heeft het publiek niet noodig te weten hoe hoog het kruit ligt opgetast.

* * *

Het lijdt voor ons geen twijfel, dat bij de aanstaande verkiezingen de leider der anti-revolutionairen uit het Christelijk Historisch en Liberale kamp vele stemmen op zijn persoon vereenigen zal. Men ziet in hem de krachtige, bezadigde figuur, die in zware tijden steeds den goeden middenweg heeft weten te kiezen en die, eenmaal den koers bepaald, het roer onwrikbaar in handen wist te houden — een stuurman naar wiens kunst ook het buitenland met waardeering blik

en wiens woord weeg, als de gezagvoerders der Staten samenkomen.

Zeker, Colijn is een dier goede stuurlieden, die met rust en stelligheid over weer en wind weten te praten. Hij heeft zelfs iets weg van „den besten stuurman”, in dien zin, dat hij, zooal niet op den wal, dan toch op een vastgemeerd schip staat.

Nederland ligt vastgemeerd aan den wal der liberale economie, een oud, onwrikbaar stelsel, dat geen overtuigder apologeet kent dan den huidige leider van de partij van Groen.¹⁾ Maar het is een open reë en daarbuiten spookt het en indien voor 't oogenblik de wind wat schijnt te luwen, zoo steekt straks met verdubbeld geweld de storm weer op. Wij vreezen, dat na diën storm weliswaar de wal nog steeds bestaan zal, zij het dan ook als een gesneden rif, doch dat het schip, hieraan vastgemeerd, zich in een bedroevend slechte toestand zal bevinden.

Nederland heeft aangepast, half aangepast — de meertouwen van het schip van Staat werden wat aangehaald. Toen deed de eb der devaluatie het waterpeil dalen en heeft men de meertouwen wat gevierd. Ook zijn er maatregelen genomen, talloos en onsamenhangend, opdat het schip de zware, gebintontwrichtende grondzeeën wat beter zou verduren. Men heeft olie uitgegoten en de lading verplaatst met veel gedraaf aan dek, gesjouw van stukgoed nu eens naar den boeg, dan weer naar de plecht. Maar..... gevaren is er niet.

Evenzeer als wij overtuigd zijn, dat de intens corruptieve sfeer der Mannheimer-affaire de persoonlijke eer van Dr. Colijn onaangestast laat, zoo meenen wij ook, dat hij zelf eerlijk overtuigd is waarachtig staatsmanschap te beoefenen; los te staan van liberaal vooroordeel: het verbruik boven de productie, de volkshuishouding boven de staatshuishouding te stellen. — Oslo is een poging geweest waarin hij heeft geloofd en voor het brandend monetair vraagstuk meent hij in den heer Trip een ideaal raadgever te hebben gevonden.

Doch evenzeer als wij uit een oogpunt van Staatsbelang

¹⁾ Vgl. de rede gehouden door Dr. H. Colijn te Amsterdam 26 Jan. 1935; alsmede zijn *interview* in Januari 1934 aan het Algemeen Handelsblad verleend: „Stellig zijn de voornemens vooral op handels-politiek gebied niet gunstig, maar het is niet aan te nemen, dat een *Richard Cobden* slechts éénmaal geboren zou worden”. De feiten hebben uitgewezen, dat voornoemde speech inderdaad een program-rede geweest is.

minder bezwaar hebben tegen een bekwaam doch zichzelf verrijkend heerscher, die een Mannheimer weet te gebruiken dan tegen een rechtschapen mensch, die door een Mannheimer gebruikt wordt, zoo ware ons wat meer gehuichel, maar dan ook wat meer realiteitszin liever geweest dan de gevoelens van een eerlijk man, die in het diepst van zijn hart de natie meent te vertegenwoordigen, doch als staatsman in de onwaarachtigheid leeft.

Onwaarachtig was de aanpassing vóór de devaluatie en het voortgaan met aanpassen na de devaluatie is een nieuwe onwaarachtigheid geweest. Alleen dit punt, een cardinaal punt trouwens, hebben wij in dit geschrift aangeroerd — er zijn er anderen en van nog principieeler aard. Daaromtrent echter heeft de Nationale Unie bereids anderhalf jaar geleden het hare gezegd. In 1933 gaf onze vereeniging een met redenen omkleed verkiezingsadvies uit: „Stemt Colijn”. Den 28sten December 1935 werd dit publiekelijk geschonken vertrouwen, per open brief publiekelijk opgezegd.¹⁾ Beperken wij ons hier dus tot één punt, dat in onmiddellijk verband tot het hierboven beschouwd monetair beleid staat.

Wij bespraken de wenschelijkheid van de vastkoppeling van pond en gulden en de noodzaak voor Nederland om de levensvatbaarheid eener zoodanige combinatie op eigen bodem te bereiden: hooger binnenlandsch verbruik, hooger koopkracht op de wereldmarkt, meer import, maar ook, zij het dan ook in mindere mate, meer export. Dus beter handelsverdragen met Engeland en met Duitschland, de beide staten die als van ouds onze voornaamste afzetgebieden vormen.

Wat Engeland betreft zou bereids het aanbod van een monetair verbond den weg geëffend hebben, in betrekking tot Duitschland lag er eene andere opening voor de hand. Een woord van toelichting!

De gansche strekking van dit geschrift doet duidelijk uitkomen, dat o.i. het rijk zich naar het Westen heeft te oriënteren, het past echter voor geen Staat en allermint voor een imperium om uit hoofde van temperamentele gevoeligheden een naburig land te boudeeren. Nederland nu boudeert het Duitsche rijk niet actief weliswaar, maar lijdelijk. Onze imperiale bewapening is nog steeds een bespotting en de voorwending van het huidig kabinet van hierin te voorzien,

¹⁾ Vgl. Opzegging van Vertrouwen; Uitgeversmij. De Amsterdamsche Keurkamer; Amsterdam.

wordt niet zonder recht van Japansche zijde vergeleken met den waan van een insect, dat met zijn voelhorens een soort rollenden wagen tegen wil houden. Oostersche beeldspraak — Oostersche grootspraak tevens, want potentieel zijn de gegevens voorhanden om morgen aan den dag deze „voelhorens” tot een spaak in het wiel te doen worden. Mits besteed in een constructief politiek en economisch kader, zou een zelfde bedrag als thans jaarlijks aan bedrijfssteun wordt verspild, voldoende zijn om de veiligheid des rijks te waarborgen — én met Engeland, en met Duitschland (tous les deux bien étonnés et bien enchantés de se trouver ensemble) tot samenwerking te geraken, zoowel hier als in de Oost.

Doch laten wij niet vooruitloopen op datgene wat bij geheel andere leiding te bereiken ware, wat er hier op aan komt is dat op het departement van defensie de uitgewerkte plannen gereed liggen om met behulp van Duitschland op voet van handelswederkeerigheid tot herstel onzer bewapening te geraken, plannen die door den huidige minister, uit hoofde van temperamentele antipathie *halt gestellt sind*: onwaarachtig—illusoir!

Onwaarachtig, bijwijlen helaas misleidend, de verklaringen door den Minister-president in de Kamer afgelegd aangaande de paraatheid onzer weermacht in Europa en in Azië, onwaarachtig diens streven naar handelsverruiming naar Oost en West — illusoir het Ersatz dat hij ons in laatstbedoeld opzicht zocht te bieden.

Onder het laatste kabinet Ruys hebben wij het plan van „Ouchy” meegemaakt, inderdaad een paskwil, in ieder opzicht, dat ons Engeland's wrevelige terechtwijzing bezorgde en Europa schouderophalend deed glimlachen. „Oslo”, van denzelfden geest doordrenkt, is weinig beter geworden, al heeft: gedraaf op het dek van het vastgemeerde schip; kijken op zien komen om een haring tegen een brood te ruilen en met dit onderling gehandel aan Duitschland iets af te snoepen.

Onwaarachtig en illusoir!

Gaarne spreekt men van het gezag van Colijn's woord op internationale samenkomsten. Er is ook op dit gebied gezag en gezag: gezag waaraan volgaarne een *succès d'estime* wordt toegekend, wat niets is — voorts gezag, dat aanleiding geeft tot voortgezet overleg binnenskamers, dat tot iets leiden kan. Wij herinneren ons de Volkenbondsvergaderingen en ontwapeningsconferenties, waar knappe koppen elkaars inzicht toejuichen. Waar heeft het ons gebracht, deze waar-

deering van wederzijdsche redelijkheid, de hulde, de wierook, de opiumdamp?..... Ver van huis!

„Ouchy" heeft destijds zijn „open doekje" gehad. Op de economische conferentie te Londen was het Dr. Colijn aan wien dit genoeg te beurt viel, maar — laten we eerlijk zijn — „Oslo" heeft men zelfs deze troost niet gegund, 't was té mal!

Onwaarachtig — en dit weegt ons het zwaarst — Dr. Colijn's gepraat over een Koninklijk Kabinet.

De Nationale Unie heeft hem destijds in 1933, bij monde van Prof. Gerretson, den weg naar een Koninklijk Kabinet gewezen en hem voor oogen gehouden, dat het noodwendig correlaat eener zoodanige formatie een vast omlijnd, constructief, vernieuwend program diende te zijn, *opdat van den aanvang af het beroep op het volk in aanleg gesteld zou zijn*; het volk derhalve, bij blijvend conflict tusschen regeering en parlement, zich met kennis van zaken zou kunnen uitspreken.

Dr. Colijn heeft van zoodanig positivisme niets willen weten en is, naar den ouden trant van Ruys eerst met de partijbesturen over een parlementair kabinet gaan onderhandelen om vervolgens de onderhandelingen tot een extra-parlementair peil te laten verwateren.

Dit *vitium originis* heeft gedurende deze gansche wetgevende periode zijn stempel op de kabinetten Colijn gedrukt en de bewegingsvrijheid der regeering tot *new departures* belemmerd — een verkeerd begin, dat Dr. Colijn gedurende zijn huidige verkiezingscampagne poogde te loochenen, een voorstelling van zaken, die hem een scherpe terechtwijzing vanwege „de Maasbode" gekost heeft.

Thans spreekt Dr. Colijn, die zich van klimmend verzet bij katholieken en socialisten bewust is, van een *Koninklijk Kabinet*. Wij achten een dergelijke suggestie onwaarachtig, daar de minister-president zich bewust moet zijn, dat niet alleen dit kabinet is uitgeleefd, maar dat óók hijzelve het laatste woord zijner verbeelding heeft uitgesproken en hoogstens in herhaling van het oude kan vervallen.

Hij acht dit oude voortreffelijk, wij twijfelen er niet aan, maar dit doet niets af aan zijn duren plicht om, zoo hij een koninklijke allure ambieert, met een nieuw program voor den dag te komen. Aan deze voorwaarde heeft hij niet kunnen voldoen; welaan, dan mag het gezag van Oranje niet worden ingezet — die vlag mag geen oude lading dekken.

BIJLAGE.

Afschrift der protestrede vanwege de Nationale Unie,
den 15en Juli 1936 te Amsterdam gehouden

De gebondenheid
der Regeering.

De verwerping van het Vaste-Lasten-ontwerp schiep een zeer opmerkelijke situatie. De regeering achtte dit wettelijk voorschrift voor de voortzetting van haar beleid onmisbaar, weshalve het door alle ministers ondertekend werd. De volksvertegenwoordiging onthield haar goedkeuring aan dit voorstel, niet omdat het haar te ver ging, maar omdat het haar niet ver genoeg ging. Hier vond dus onmiskenbaar opzegging van vertrouwen plaats. Dezelfde regeering echter, welke precies een jaar geleden, bij vermoed wantrouwen de kabinetskwestie stelde, neemt het thans in feite uitgesproken wantrouwen voor kennisgeving aan en... blijft zitten. Een abnormale toestand, — uit ieder oogpunt! Abnormaal was het jaarverslag der Nederlandsche Bank, waaruit blijkt — zooals „De Tijd” terecht opmerkt — dat haar president de feitelijke leider van onze geheele economische politiek en daardoor ook van onze sociale politiek is geworden. Dubbel abnormaal is, dat bedoelde bankpresident zijn stem, met overheerschend geluid, in regeeringsmemories doet doorklinken om de naturalisatie van Dr. Mannheimer op te eischen. Want evenals deze kwestie als eisch in den Raad van Ministers gesteld werd, zoo wordt zij ook als eisch aan de Volksvertegenwoordiging voorgelegd, verkapt in een voorstel tot quasi eereburgerschap, uit hoofde van diensten aan staat en hoofdstad bewezen.

Welke conclusie moet hieruit worden getrokken?

Vanaf het oogenblik, dat beslist werd dat deze regeering niet tot verlaging der Vaste Lasten zal *kunnen* overgaan, is de inflatie — sinds geruimen tijd potentieel dreigend — aangevangen. Om desniettemin de gouden façade overeind te houden wordt gerekend op de *goodwill* der Ve Internationale, die immers in Frankrijk tot nog halsbrekender gevelwerk in staat was gebleken.

Waarom, zoo vraagt men zich af, heeft de regeering, die een jaar geleden zoo gevoelig bleek op het punt van vertrouwen, onder deze, en voor haar, en voor ons benauwende omstandigheden, er niet de voorkeur aangegeven, af te treden? Deze oplossing lag zoozeer voor de hand, dat de halsstarrige weigering om haar te aanvaarden, een andere vraag doet rijzen: kan de regeering aftreden? Hebben de geesten, die zij ter onzaliger ure opriep, niet te grooten vat op haar verkregen?

De Nationale Unie zal dit punt thans in het openbaar behandelen. Wij doen zulks ongaarne en stellen er dan ook prijs op aan de hand der stukken aan te toonen, dat onze vereeniging geen middel onbeproefd heeft gelaten om zonder publiek schandaal den wagen in het rechte spoor te helpen.

Den 11den Maart 1935 deed de N.U. in zeer beperkte oplaag een nota verschijnen, waarin op nationale, zedelijke en juridische gronden bezwaar werd gemaakt tegen het verleen van de ministerieele bewilliging aan de jongste statutenwijziging der Ned. Handel Mij. Deze nota, gericht aan den Minister van Justitie, werd, vergezeld van een tot heden geheim gehouden schrijven, in afschrift tevens aan alle overige leden der regeering toegezonden.

Naar aanleiding van dit schrijven verzocht de Minister van Justitie om nadere inlichtingen. Hij werd toen gewezen op de tegen Dr. Mannheimer bestaande aanwijzingen van medeplichtig te zijn geweest aan de vervalsching der Canadian-Pacific-certificaten, tevens werd de naam der hiertoe te hooren kroongetuige opgegeven, tenslotte werd medegedeeld, dat nader materiaal dienaangaand uit Duitschland verwacht werd, waaromtrent inderdaad een eerste toezegging van officieele zijde had plaats gevonden. Aan deze verwachting zou intusschen niet worden voldaan, van welk negatief resultaat Z.E. insgelijks op de hoogte werd gebracht.¹⁾

¹⁾ De onaantastbare positie, Dr. Mannheimer door de huidige Deutsche regeering toegekend, heeft veler aandacht gehad. Indien men diens werkzaamheid ten aanzien van het Deutsche volk in 1917 en 1918 in aanmerking neemt, zoo wijst het feit, dat tot den huidige dag het huis Mendelssohn & Co. te Berlijn voor liquidatie werd gevrijwaard op bijzondere omstandigheden. Een dezer omstandigheden kan zonder meer worden nagegaan. *De regie van het Nederlandsch 200 miljoen crediet aan Duitschland is*

In tegenstelling tot Mr. van Schaik werd van den Minister-President geenerlei antwoord ontvangen. Dr. Colijn reageerde op andere wijze. Kort hierop kwam n.l. niet alleen de betrokken ministerieele bewilliging tot stand, doch werd tevens bekend, dat de vice-voorzitter van den Raad van State, Jhr. Beelaerts van Blokland, zoowel als het Eerste Kamerlid, Prof. Jhr. B. C. de Savornin Lohman, commissariaten in de gereorganiseerde Handel Mij. hadden aanvaard. Wij hebben in de Mannheimer-nota hierop critiek uitgeoefend. *Wij nemen deze critiek terug, daar voor ons is komen vast te staan, dat genoemde heeren deze post geenszins met animo aanvaard, laat staan, gezocht hebben. Zij gingen hiertoe tenslotte over op den nadrukkelijken aandrang van Dr. H. Colijn.*

Wij aarzelen thans niet te zeggen wat een jaar geleden niet in ons zou zijn opgekomen: Het deksel van den doofpot was losgeraakt; toen werd van hooger hand ingegrepen om er een paar stevige gewichten op te zetten.

De bewilliging van bedoelde statuten had plaats gehad, thans volgde alras een verdere stap: de in 1934 nog ondenkbaar geachte naturalisatie van Dr. Mannheimer. Dit bericht heeft in breeder kring dan men denken zou ontsteltenis gewekt.

Pogingen door de Ook thans had de Nationale Unie nog niet alle hoop
Nationale Unie in laten varen, dat de regeering wel het schip zou kunnen keeren,
regeeringskringen en dat het parlementair stelsel in staat zou blijken aan de be-
bij Kamerleden on- staande misstanden een einde te maken, m.a.w. dat afgezien
dernomen om aan van de zich thans meer dan ooit opdringende hervormingen,
bestaande misstan- deze onverkwikkelijke historie een fatsoenlijk „Nederlandsch”
den een einde te eind zou nemen. Deze laatste hoop was op de Eerste Kamer
maken zonder dat de gevestigd. Onze vereeniging stelde derhalve het gansche feiten-
eer der overheid materiaal, verwerkt in de later verschenen brochure „De Mann-
hierbij in het geding heimer-affaire”, dus een volledig afschrift van de drie eerste
zou worden gebracht, hoofdstukken van het manuscript, ter beschikking van twee
mislukten. h.i. hiertoe in aanmerking komende leden, een anti-revolutionair en een roomsch-katholiek. De keus was beperkt, want in Maart 1935 had de Unie evenzeer betreffende de statutenwijziging der Ned. Handel Mij. in laatsten aanleg een beroep

sedert 1920 aan het huis Mendelssohn & Co. Amsterdam toegekend, uit hoofde waarvan Dr. Mannheimer zich inderdaad tot op den huidigen dag in een officieele betrekking tot het Derde Rijk bevindt. Deze functie heeft hem in staat gesteld aan het huidige Duitschland in 1935 ten koste van Nederland belangrijke diensten te bewijzen. (Voor nadere bijzonderheden hieromtrent zie p. 26.)

op dit college gedaan; twee der ingelichte senatoren hadden zich toen onbevoegd verklaard, een derde gaf te kennen pas drie weken later, hetgeen twee weken te laat zou zijn, *over den noodigen tijd te kunnen beschikken*. Bij de verschijning van het Voorloopig Verslag bleek echter dat van geen enkel der verstrekte gegevens gebruik gemaakt was. Toen pas besloot de Raad van Bestuur der N.U. tot openbaarmaking over te gaan en zulks thans op de grootst mogelijke schaal. Deze publicatie zou intusschen geen vlot verloop beschoren zijn.

* * *

Het begon al met groote moeite om een drukker en uitgever te vinden. En toen deze bezwaren overwonnen waren, bleek er — we hadden vanzelfsprekend met vele en verschillende menschen over détailpunten van de nota moeten spreken — van hoogerhand een verdachte belangstelling voor naam en woonplaats van den drukker te bestaan. Ik ben toen zoo voorzichtig geweest — de pers stond overigens nog geen 500 M. achter het Departement van Justitie — om te pas en te onpas vertrouwelijk mee te deelen, dat de Unie-nota in België gefabriceerd werd en ziet, het duurde niet lang of ons kwam ter oore, dat vanwege twee departementen (recherche en douane) verscherpt toezicht aan de grens werd uitgeoefend, teneinde de hand op de oplaag te kunnen leggen. Dan was men klaar geweest — ook indien de inhoud niets strafbaars had opgeleverd — in zulk een geval komt de contingentteering, *in casu* van buitenlandsch drukwerk, er bij te pas en ware uit dien hoofde een en ander in onderzoek gehouden, totdat de naturalisatie een voldongen zaak zou zijn. De heeren hebben tevergeefs gewacht en toen hun duidelijk werd, dat de buit ontglipt was, ging er een geheim schrijven uit van Justitie via procureur-generaal aan alle burgemeesters in den lande om althans plaatselijk den kwaden vogel te strikken. De inhoud van dit specimen van overheidszorg is dermate fantastisch, dat ik niet na kan laten het U voor te lezen:

Procureur-Generaal
bij het Gerechtshof.

....., 18 Mei '36.

GEHEIM.

Ia. D. no. 556.

„Ik heb de eer U het volgende te berichten, dat uit betrouwbare bron wordt vernomen:

Jonkheer Groeninx van Zoelen, zich noemende secretaris van den Algemeenen Raad der „Nationale Unie“, wonende te Den Haag, heeft zich eenige dagen geleden in een hotel te Den Haag uitgelaten, dat van zijn hand binnenkort een nieuwe brochure zal verschijnen, die er op gericht is, de z.i. onjuiste handelingen van de huidige regeering in het licht te stellen.

Meer speciaal zal deze brochure in hooge mate compromitteerende mededeelingen bevatten voor Minister Colijn.

Voorts zal het geval Mannheimer daarin opnieuw uitvoerig worden besproken. Van dezen Mannheimer wist Gr. v. Zoelen mede te deelen, dat het bekend moet zijn, dat Mannheimer afgeloopen week zijn bemiddeling heeft verleend aan het tot stand komen van de leening van Nederland aan Frankrijk, waarbij hij (M) persoonlijk een provisie zou hebben ontvangen ten bedrage van 5 miljoen gulden.

Ook ligt het in de bedoeling in deze brochure uiteen te zetten de handelingen van de exportslagerijen; speciaal zou worden aangetoond hoe enkele kopstukken van die bedrijven op zeer bijzondere wijze belangrijk zouden zijn beoordeeld.

Waar de brochure gedrukt zal worden is niet bekend. Ze zal echter in zeer groote oplage verschijnen en op sluiksche wijze worden verspreid en op een zoodanige wijze, dat de groote volksgemeenschap van den inhoud kennis zal kunnen nemen, alvorens de Justitie in de gelegenheid zal zijn in te grijpen.

Ik moge voor deze aangelegenheid Uwe bijzondere aandacht vragen, c.q. tot in beslagname over te gaan.

De Procureur-Generaal
fgd. Directeur van Politie.
w.g.

Zodoende werd, na het fiasco aan de grens, over 't gansche land een net gespreid, waarop onzerzijds weer geantwoord werd door aan alle burgemeesters en wethouders een present-exemplaar toe te zenden. Ik was toen juist eenige dagen de stad uit en vond bij mijn terugkeer een stapel brieven van postdirecteuren, die plichtmatig kennis gaven van de in beslagname der zendingen aan hun kantoren met een stapel er naast — twee dagen later gedateerd — waarin gemeld werd, dat de zaak was vrijgegeven. In het gansche stuk stond n.l. geen onbeleefd, laat staan beleedigend woord, terwijl van

compromitteerende mededeelingen ten aanzien van Dr. Colijn eenvoudigweg geen spoor te bekennen viel.¹⁾

Vanwaar deze panische schrik der regeering? 't Is alsof haar een nachtmerrie achtervolgt zoodra de naam van Mannheimer in het openbaar genoemd wordt. Dan worden de strengste repressie-maatregelen genomen, personen worden verzegeld, bedrijven stil gelegd, maar één ding dat nooit volgt is de behandeling van de aanklacht, als schuwde de Justitie zelve het daglicht van eed en getuigenverhoor.

Inderdaad schijnt het ons dat booze geesten macht over de overheid hebben verkregen, een macht, die niet van heden noch van gisteren — dan viel zij wellicht nog uit te bannen — maar van jaren her dateert. Teneinde zulks na te gaan zal ik één spoor met U volgen, dat ons 16 jaar terugvoert, maar aan welks begin- en eindpunt ge wederom de figuur van Dr. Mannheimer zult zien verrijzen.

Sommigen onder U zullen zich herinneren hoe in 1920, jaar der Spartacus-opstanden, Nederland aan Duitschland een zeer groot crediet verleende van 200 miljoen gulden, waarvan 60 miljoen voor voedselaankoop en 140 miljoen als z.g. revolueerend crediet gegeven werd. Reeds bij haar ontstaan vertoonde zich bij deze aangelegenheid een zekere mengeling van particulier en publiek belang, dat voor de verdere ontwikkeling dezer langdurige geschiedenis — want zij duurt nog — weinig goeds voorspelde. Hierachter (aanvankelijk indirect, spoedig echter in direct verband) stond, 't wordt eentonig..... de figuur van Dr. Mannheimer. Deze had in 1918, bij het ledigen van staatswege van de effectentrommels der Duitsche burgerij, zijn grooten slag geslagen. Mendelssohn & Co. Amsterdam kreeg dit gansche bezit te verkoopen — geacht de grootte der posten, geschiedde zulks meest niet in open markt.

Hij heeft hierbij brillante zaken gedaan, zoowel met de Duitsche regeering als met de koopers. Een dezer zaken heeft bestaan in het overdoen aan de Rotterdamsche Bank Vereeniging van een pakket Argentijnsche cedula's, helaas behept met een verborgen gebrek. Inplaats van een zeer goeden koop, bleek men van Hollandsche zijde een zeer slechten koop gedaan te hebben. Teneinde nu dit verlies weg te werken, dat in de eerste plaats op de Robaver drukte, heeft men het royaal

¹⁾ Vrijheid van drukpers is voor Nederlandsche corporatieve ontwikkeling (in den zin van „sovereiniteit in eigen kring“) onmisbaar. Wij kunnen de S.D.A.P. en naar wij meenen minister Jhr. Ir. van Lidth de Jeude dankbaar zijn, dat de verdere bedoelingen van Dr. Colijn dienaangaande verijld werden.

crediet-aanbod van den Nederlandschen Staat als een grondslag voor tegenprestaties benut en hiermede uiteraard succes gehad. Nu is een dergelijk *clearen* van particuliere belangen door staatsdiensten onder alle omstandigheden eenigermate *précair*. Het is wat de Engelschen noemen: „stretching a point” en slechts dan toelaatbaar te achten indien de zoo-doende opgeheven verliezen ten publieke nutte, *in casu* ten bate der reeds voldoende gedupeerde aandeelhouders besteed zijn geworden. Wij willen dit in het midden laten. Niet toelaatbaar echter was de poging van officieele Nederlandsche zijde ondernomen om een aanmerkelijk grooter schadevergoeding van particulier karakter van de Duitsche regeering los te krijgen — een eisch, die deze echter door met openbaarmaking te dreigen, terzijde heeft weten te schuiven.

Dr. Colijn wordt gewaarschuwd dat zich in regeeringskringen bedenkelijke elementen bevinden.

Toen nu in Augustus 1925 de heer Colijn een nieuwe regeering vormde, heb ik hem in verband hiermede opgezocht en inzage van een desbetreffend dossier aangeboden opdat hij met de waarschuwing, die dit inhield, rekening zou kunnen houden. De heer Colijn heeft mij bij deze gelegenheid geantwoord, dat hij over de middelen meende te beschikken om deze zaak uit te zoeken, mochten deze z.i. ontoereikend blijken, zoo zou hij het dossier alsnog opvragen. Deze opvraging heeft niet plaats gehad, noch heeft de heer Colijn met de gegeven waarschuwing rekening gehouden.

Bereids een jaar later, in 1926, zou deze zelfde aangelegenheid van het Duitsch crediet een zeer bedenkelijke wending nemen. Teneinde zulks na te gaan, moeten wij iets verder in het verleden terugblikken.

In 1920 wees de heer van Aalst, die Nederland in de *Treuhand* van het crediet vertegenwoordigde, Mendelssohn & Co. Amsterdam aan als de bank die met de regie van het crediet belast zou worden, een toestand, die zich tot op den huidigen dag bestendigd heeft.¹⁾ Deze opdracht kan niet scherp genoeg gelaakt worden en wel om de volgende reden. In de oorlogsjaren 1917 en 1918 had de IVe Afdeeling van den Nederlandschen Generalen Staf alle internationale, intercommunale en locale telefoongesprekken van Dr. Mannheimer ge-

¹⁾ Na 1924 heeft de eigenlijke commissie nooit meer vergaderd, Mannheimer was feitelijk de vertrouwensman. Slechts wanneer op eenig punt besprekingen van staat tot staat noodzakelijk waren, werd de ambtelijke weg gevolgd.

controleerd, benevens aanteekening van de door hem verzonden telegrammen gehouden. Wekelijks ging een desbetreffend rapport naar het Departement van Financiën, rapporten, die zoozeer de aandacht trokken, dat de toenmalige secretaris-generaal opdracht kreeg den Generalen Staf uit naam van den Minister nadrukkelijk voor deze voortreffelijke informaties te bedanken, terwijl de minister eigenhandig een dankbrief tot den bewerker richtte. Bedoeld dossier, waarvan een uitvoerig uittreksel aan het Departement van Financiën „op geheim” ligt, geeft een beeld van Mannheimer's werkzaamheid jegens Duitschland, waarvan het voorwaar niet gunstig verslag dat de Nationale Unie hieraangaand uitbracht, slechts een zwakke afspiegeling mag heeten. ¹⁾

Ondanks deze wetenschap werd deze financier van overheidswegen in 1920 met een hoogst verantwoordelijke financiële post bekleed, mitsgaders hem de deur tot de hoogste regeeringskringen geopend — hij zou deze in de toekomst maar al te goed weten te vinden.

Wat zag men n.l. in 1926 geschieden?

Bovengenoemd crediet liep tot 1929, drie jaar vóór den vervaldatum besloot echter de Nederlandsche regeering tot verlenging over te gaan en wel tot 1935. Deze zaak kwam in het parlement en werd toegelicht met het argument, dat zich zoodoende een schoone gelegenheid voordeed om een goed handelsverdrag met Duitschland af te sluiten. Zoo gezegd, zoo gedaan! Doch wat was de uitkomst? Het crediet werd verlengd tot 1935, het handelsverdrag slechts tot 1933 — men mocht zich hiermede gelukkig prijzen want het werd het slechtste handelsverdrag dat Nederland ooit heeft afgesloten (als bijzonderheid zij hierbij vermeld, dat de verlenging van het crediet ondertekend werd, dus de z.g. troef uit handen gegeven, vóórdát de onderteekening van het handelstractaat plaats vond).

De „geheime” wetenschap waarover de regeering in zake de persoonlijkheid van Mannheimer beschikte.

¹⁾ Hoewel wij op voormelden datum reeds de overtuiging hadden, dat Dr. Colijn volkomen op de hoogte was van het vernietigend dossier dat ten aanzien van Dr. Mannheimer in de archieven van den Generalen Staf en op Financiën berustte, lieten wij dit punt in het midden, daar wij hieraangaand over geen bewijs beschikten. Dit bewijs is thans in ons bezit. De Minister-President werd van zeer bevoegde zijde schriftelijk aan het bestaan van dit dossier herinnerd, hij liet dit schrijven onbeantwoord.

In Duitschland betoonde men zich met dezen gang van zaken uitermate ingenomen. Aan lagere Nederlandsche onderhandelaars liet de Deutsche regeering door tusschenkomst van Dr. Mannheimer buitensporige geldelijke belooningen uitbetalen (twee gevallen zijn ons bekend, waarbij gratificaties van respectievelijk f 50.000.— en f 40.000.— werden toegekend). Ook in Nederland schijnt men reden tot tevredenheid te hebben gehad. Men vierde het succes ten huize van Dr. Mannheimer, waar deze met zijn intimus, Dr. Wirth, den Weimar-politicus, wiens financieele talenten den Nederlandschen R.K. belegger zoo tallooze millioenen gekost heeft, de eer had de heeren Colijn en van Aalst aan zijn disch te zien plaats nemen: een somptueus banket.

In 1935 is het befaamd 200-millioen crediet aan Duitschland andermaal afgeloopen. Opnieuw betoonde de Nederlandsche regeering zich genegen tot prolongeering over te gaan, opnieuw trad Dr. Mannheimer op als *deus ex machina*, die zijn vaderland dezen meevaller bezorgde. Licht laat het zich indenken dat Duitschland's dirigenten geen aanleiding vonden hun zeggenschap in de *Treuhand* te benutten om aan Mannheimer's officieele betrekking tot het Derde Rijk een eind te maken, evenzeer wordt het verklaarbaar waarom de aanvankelijke toezegging aan de Nationale Unie van Deutsche zijde gedaan, om nadere gegevens omtrent de vervalsching der Canadian-Pacific certificaten te verstrekken, in hooger instantie teniet werd gedaan (vgl. p. 19 en de daaronder staande noot.)

Onder Mannheimer's regie is de kwestie van het Nederlandsch crediet van 200 millioen gulden aan Duitschland verleend, in een duister stadium geraakt.

Bedoelde prolongeering heeft dan ook inderdaad plaats gevonden en wel tot 1940. Twee punten vragen in dit verband opheldering. In de eerste plaats de abnormaliteit, dat de regeering van deze verlenging alsnog geen mededeeling aan het parlement heeft gedaan, voorts de omstandigheid, dat het opnemen eener goud-clausule werd nagelaten. Noch den regeerings-specialist Dr. Mannheimer, noch Dr. Colijn kan zulks ontsnapt zijn. Eerstgenoemde is een waar virtuoos in goudclausules wanneer de belangen van een door hem geleid consortium hierbij betrokken zijn (vgl. de voorwaarden van de Mendelssohn-leeningen aan Frankrijk en België in 1934 en 1935), en van den minister-president is bekend, dat hij het ontbreken dezer clausule benutte om aan een hem dezen voorzomer bezoevende middenstandsdelegatie de verliezen te becijferen welke

de Nederlandsche staat bij een devaluatie van den gulden zou komen te lijden.¹⁾

* * *

Ondanks de omstandigheid, dat de campagne der Nationale Unie sedert 1935 geleidelijk een scherper karakter heeft aangenomen, is ons streven tot het laatst er op gericht geweest de integriteit der regeering buiten het geding te houden. Bij de publicatie „De Mannheimer-affaire” werd de vermelding, dat Dr. Colijn in 1926 inzake de verlenging van het Nederlandsch crediet aan Duitschland had samengewerkt met Mannheimer, expresselijk buiten verband gebracht van de hooge geldelijke belooningen, die bij deze gelegenheid door Duitschland werden uitgekeerd. Beide feiten werden in nootvorm en op verschillende pagina's vermeld.

De nieuwe feiten, welke den 15den Juli te Amsterdam aan het licht kwamen, waren bereids 's middags in volledigen vorm ter beschikking van de leden der Eerste Kamer gesteld. De onthullingen waren van zóó pregnanten aard, dat wij er niet aan twijfelden dat deze punten in de Eerste Kamer te berde zouden worden gebracht. Deze stellige verwachting is ijdel gebleken, wij zullen pogen deze stille afspraak tot zwijgen te verklaren.

* * *

Teneinde de beteekenis van het votum der Eerste Kamer **Regenten —** ten gunste van Dr. Mannheimer op zijn juiste waarde te **schemering** kunnen beoordeelen, dient men zich van tweeërlei rekenschap te geven.

- a. De openbare meening verlangde, dat de Eerste Kamer deze aangelegenheid met meer ernst zou onderzoeken dan aan de behandeling in de Tweede Kamer ten deel was gevallen.
- b. De Eerste Kamer heeft geweigerd tot bedoeld onderzoek over te gaan.

Ter toelichting zullen wij hieronder een overzicht der persacties laten volgen, die de desbetreffende onthullingen der Nationale Unie teweeg brachten:

¹⁾ Deze verliespost *ad circa* 40 millioen gulden is thans reeds *de facto* voorhanden, doch zal pas bij de stabilisatie van den gulden op de balans verschijnen.

„De Morgen" (28 Mei).

„Deze brochure kan in ieder geval niet zonder meer voor kennisgeving worden aangenomen. Daar dient een gedetailleerd verweer tegenover te staan."

„Ons Noorden" (28 Mei).

„In dit met tal van feiten en concrete bewijzen geschreven boekje wordt de heer Mannheimer beschuldigd, dat hij is een beroeps-speculant in valuta, dat op zijn betrouwbaarheid geen staat kan worden gemaakt, dat hij in het verleden op verschillende wijzen de Nederlandsche volkshuishouding ernstig heeft benadeeld. En deze drie beschuldigen worden zeer uitvoerig gestaafd."

„Eindhovensche Dagblad" (28 Mei).

„Deze brochure kan, naar onze meening, niet zonder meer ter zijde worden gesteld. Want het gaat hier in wezen om nog belangrijker dingen dan de naturalisatie van den heer M., dingen, die in het nauwste verband staan met een gezonde maatschappelijke samenleving en haar moraliteit."

„De Gelderlander" (30 Mei).

„Inderdaad, we hopen dat de Eerste Kamer deze zaak serieuzer zal behandelen dan de Tweede Kamer, die dit naturalisatie-ontwerp niet de aandacht gaf die het verdiende."

„De Nederlander" (2 Juni).

„Wij achten het een publiek belang van de eerste orde, dat straks bij de mondelinge behandeling in de Eerste Kamer van het desbetreffende ontwerp volledige klaarheid komt. Ook en juist wanneer de zeer bepaald omschreven beschuldigingen volstrekt ongegrond zijn, heeft de volksvertegenwoordiging het recht de tot „vrijpraak" leidende verdedigingsrede te vernemen. Eerst dan zal het onzekere gevoel, dat thans velen..... beheerscht, worden weggenomen."

„Utrechtsche Dagblad" (2 Juni).

„Met de ons ten dienste staande informaties vermogen wij de juistheid der in dit geschrift gegeven aanwijzingen niet te beoordeelen, maar zij zijn van zóó ernstigen aard, dat de Eerste Kamer niet mag verzuimen er de noodige aandacht aan te besteden. In de eerste plaats met het oog op het aanzien der Nederlandsche Regeering."

„De Haagsche Post" (4 Juni).

„Al deze feiten pleiten ervoor, dat de Eerste Kamer de gegevens, in deze brochure verwerkt, zéér ernstig onderzoekt en weegt, alvorens in deze een onherroepelijke beslissing te nemen."

„De Tribune" (4 Juni).

„Indien er ook maar een deel der sinds lang gecolporteerde geruchten over hem (Mannheimer) juist is, of al hebben wij hier alleen maar met een internationale speculant te doen wiens valuta-affaires op bepaalde oogenblikken een gevaar zouden kunnen worden, dan kunnen wij Dr. Fritz Mannheimer missen."

„Middelburgsche Courant" (8 Juni).

„Thans echter ontvangen wij een welgeschreven, rustig en zakelijk gesteld, maar dermate ernstig requisitoir, dat het ons toch wel zaak lijkt meer bekendheid aan deze affaire te geven."

„Vrijdag" (10 Juni).

„Deze brochure maakt, dunkt ons, duidelijk, dat het niet aangaat zijn beschuldigingen opzij te schuiven, als waren zij zelfs de moeite van een ontkenning zonder meer bijna niet waard. Daarvoor zijn zij te zwaar en te ernstig. De Eerste-Kamer-leden mogen zich hiervan bewust zijn."

„De Tijd" (11 Juni).

„De eenige mogelijke procedure is die, welke ook voor de hand ligt, n.l. dat de zaak in de Eerste Kamer ter sprake komt. Ook lijkt het logisch dat, indien 't geschrevene in de brochure niet waar is, op zijn minst de heer Mannheimer 'n gerechtelijke vervolging tegen den schrijver aanspant. Wij kunnen slechts met belangstelling afwachten of dit zal geschieden, maar indien het niet geschiedt zij de senaat bij het naturalisatie-ontwerp dubbel op zijn hoede."

„Wierings Weekbladen" (12 Juni).

„Mannheimer schijnt met zijn op treurige wijze verkregen millioenen een onbehoorlijken invloed te oefenen in de Nederlandsche politiek. Men moge dit een staatsbelang achten, wij vinden het van grooter algemeen belang de aandacht te vestigen op deze dingen, die in de groote Nederlandsche pers met een verbazingwekkende eenstemmigheid doodgezwegen worden. Hoewel wij niet verwachten dat het iets helpen zal en dus ook de Eerste Kamer de naturalisatie goed zal keuren. Voor den Mammon buigt toch alles!"

„Ons Noorden" (15 Juni).

„Het is te hopen, niet het minst voor de parlementaire democratie, dat de Eerste Kamer er nog een stokje voor steekt."

„Eindhovens Dagblad" (29 Juni).

Het blad verlangt „dat klaarheid gebracht wordt in de geheimzinnige gedeelten eener historie, die niet langer uitsluitend Dr. Colijn raakt, maar ook personen, die met gemerkte kaarten spelen in een spel, waarin Nederlandsche belangen betrokken zijn..... Doch daarvoor is noodig een eerlijk en onpartijdig onderzoek met stopzetten van de politieke mallemlen waarin men ons zou willen laten rondtollen."

„De Maasbode" (1 Juli).

„Merkwaardig is echter, dat de Tweede Kamer, ofschoon toen ook al veel geruchten waren verspreid, de naturalisatie zonder één opmerking van één lid goedkeurde. De Eerste Kamer overwege, of het boekje van den heer Gr. v. Z. haar aanleiding geeft de zaak nauwkeurig te bezien."

„Nieuwe Venlo'sche Courant" (3 Juli).

„Het is immers thans blijkens Groeninx' brochure zóóver, dat de figuur van den heer Mannheimer in hoogst bedenkelijke opspraak is gekomen..... Ik constateer alléén, dat het niet gewenscht is, dat de directeur onzer centrale credietinstelling en andere personen van hoogen en ongerepten naam openlijk kunnen worden beschouwd als de secondanten eener in ieder geval door velen en competenten ongunstig besproken figuur!"

(Overgenomen uit „De Tijd" — 30 Juni).

„De Beurs" (9 Juli).

„Het is ons niet gegeven alle feiten en beweringen, die in de brochure zijn opgesomd en die gezamenlijk een scherp betoog tegen Mannheimer's naturalisatie als Nederlander vormen, gelijk zij een scherpen aanval op de Nederlandsche regeering beteekenen, stuk voor stuk aan de waarheid te toetsen. Maar wel kunnen wij openlijk getuigenis afleggen, dat de voor ons controleerbare feiten stuk voor stuk van a—z juist zijn bevonden. Wij achten dus een nadere bestudeering dezer brochure door de leden van de Eerste Kamer der Staten Generaal, evenals door een ieder, die den Staat der Nederlanden en de leden der Nederlandsche Regeering zoo integer mogelijk begeert te zijn en te behouden, een kwestie van 's Lands belang."

Aldus was het beeld der openbare meening toen den 15den Juli j.l. alle leden der Eerste Kamer het volledig afschrift der hierboven afgedrukte rede ontvingen. Naast het reeds ampelijk verschaft concreet materiaal, dat tot pertinente vragen aanleiding behoorde te geven, waren thans ter elfder ure punten in het geding gebracht, die nieuw licht wierpen zoowel op den oorsprong van Mannheimer's invloed in regeeringskringen als op de steeds verder strekkende consequenties van dezen invloed.

Het is duidelijk, dat onder deze omstandigheden het door-drijven van bedoelde naturalisatie, m.a.w. *het dekken der Mannheimer-affaire*, niet slechts voor de regeering, maar ook voor de Eerste Kamer een riskant geval was geworden. Konden de politici aan deze zijde der regeeringstafel het wagen de politici aan gene zijde in bescherming te nemen? Was het doenlijk de gansche affaire alsnog in den doofspot te houden?

Het hatelijke der kwestie was, dat ditmaal de geliefde middenweg niet openstond — er viel geen compromis te bedenken. De bezwarende punten waren zoo klaar en duidelijk, dat men hetzij tot daadwerkelijk onderzoek besluiten moest met de zekerheid, dat het wetsontwerp onaannemelijk zou blijken en de waarschijnlijkheid, dat de gansche zaak uit de doeken zou

geraken met een hoogst ongelegen kabinetscrisis als gevolg — hetzij met een schijnonderzoek had te volstaan, door geen enkel hoofdpunt in behandeling te nemen, op straffe echter van in de verantwoordelijkheid te deelen.

Dit dilemma heeft in den boezem der partijbesturen veel discussies en vooral veel twijfel te weeg gebracht, doch toen eenmaal de balans was overgewipt, lag het ook in de rede, dat zij geheel zou doorslaan. Bij de behandeling van het wetsontwerp werd de stilte der gouvernementeele stemming slechts door een enkel academiesch protest verbroken.

* * *

Toch wil het ons voorkomen, dat in deze sinistere senaatszitting het financieele moment, hoewel nawijsbaar voorhanden, geenszins een hoofdrol speelde. „Vele leden” staan buiten het groote zakenleven en zijn verleidingen, anderzijds doen ook de verstrengelingen der partijbesturen zich in dit milieu minder dan in de Tweede Kamer gelden. Onze senatoren leggen een zekere eigenzinnigheid aan den dag, die met een weinig goeden wil voor zelfstandigheid kan doorgaan. Wat heeft hen dan gedreven om, tot den voorzitter toe, hun stem aan dit dérogeerend wetsontwerp te geven?

Had het hier louter solidariteitsgevoel gegolden, het instinct van leden eener zelfde familie om het voor elkaar op te nemen, zoo noodig dwars tegen de gangbare meening in, 't ware, zoo al niet te billijken, dan toch te eerbiedigen geweest. Doch, helaas, heeft niet trots doch zwakte het *Leitmotiv* geleverd — zwakte, die minder voortkwam uit vrees voor het compromittant verleden dan wel uit beduchtheid voor de duistere toekomst?

Hadden de hier vergaderde heeren „daglicht” gezien, zich een voorstelling van het Nieuwe Land, van zijn sociale economische en politieke gesteldheid kunnen maken, zonder meer had men de gevolgen der verwerping aangedurfd. Men zou beseft hebben, dat, indien het parlement zelve den bezem ter hand nam, dientengevolge het onmiskenbaar bestaansrecht der politieke volksvertegenwoordiging niet aangetast, integendeel voor de toekomst verzekerd ware geworden.

De heeren zagen echter geen daglicht. Voor allen, zonder onderscheid van geloof en kleur, is allengs Dr. Colijn de dekfiguur der eigen innerlijke ontreddering geworden, een pathologische toestand, waarbij bepaaldelijk in de Eerste

Kamer de huiverigheid voor munt-devaluatie meesprak. Colijn werd voor deze menschen het *Vater-imago*, een begrip dat in *casu* geen bijzondere gave tot bestier van 's lands zaken veronderstelt, doch louter beslistheid en vasthoudendheid aan het oude. Onder deze omstandigheid werd de Mannheimer-affaire en al wat er aan vast zat, op den koop toe genomen. De senatoren besloten „à boire leur honte“ met gesloten oogen.

dat zij geheel zou doornaan bij de behandeling v. wetontwerp werd de stilte der gouvernementsleeming

slachter door een enkel academisch protest verbroken

Toch wil het ons voorkomen, dat in deze laatste sessie-

zing het laatste moment hoewel nauwelijks voortan-

den gesmaakt een noodig spelde. Vele leden

waren het groote talkeel van verscheiden, anderzijds

doen ook de verscheiden der partijen zich in dit

minut nader dan in de Tweede Kamer geliden. Deze sena-

toeren leggen een zekere eigenaardigheid aan den dag, die

met een weinig pochen wil voor zelfstandigheid kan doornaan

Wat heeft men dan gedaan met den voorstel tot hun

stem aan dit betogend wetontwerp te geven?

Had het niet louter schijnspiegel gegooid, het instinct

van leden eerst zeldzame hante om het voor elkaar op te nemen

zoo noodig dwars tegen de gansche meening in. I ware

zoo al niet te billijken dan toch te verwerpen geweest. Toch

betreft het niet het doch zwakte het leuen geluid —

zwakte die minder voortaan om iets voor het compromis-

taal verleden dan wel uit bedachtend voor de duistere toe-

komst

Hadde de hier verpanderde besten „daglicht“ gezien, zich

een voorstelling van het nieuwe land van zijn sociale econo-

mische en politieke geschiedheid kunnen maken, zonder meer

had men de gevolgen der verwijping aangeduid. Men zou

deest hebben dat indien het parlement zelfs den paarm ter

hand nam, thansgevoige het onafhankelijk bevestigende der

politieke volksvereeniging niet aangetast, integendeel

voor de toekomst versterkt ware geworden.

De heer van der Grinten tegen geen daglicht. Voor allen zonder

onderheid van geloof en leuen is allere De Colijn de

bestiguer der eigen innerlijke ontzending geworden een

pathologische toestand, waarbij bepaaldelijk in de Eerste

